

OBOZ (426) *sb m*

Pierwsze o jasne; -óz, -oz- (w tym 1 r. błędne znakowanie).

sg N obóz (28). ◇ G obozu (144), oboza (2); -a LeopPrzepSamb (1); -u : -a Leop (9:1). ◇ D obozowi (3), obozu (1); -owi KochStat, KochSz; -owi : -u Mącz (1:1). ◇ A obóz (93). ◇ I obozem (63); -em (10), -(e)m (53). ◇ L obozie (57). ◇ pl N obozy (4). ◇ G obozów (7); -ów (1), -(o)w (6). ◇ A obozy (18). ◇ I obozami (2). ◇ L oboziech (4).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Zgrupowanie żołnierzy i zbiór namiotów wraz z całym wyposażeniem żołnierskim według pewnego porządku; umocnione, obwarowane miejsce postoju wojska będące w czasie bitwy często stanowiskiem obronnym; w czasach rzymskich miejsce stałego pobytu żołnierzy, rodzaj koszar, a także twierdza; castra Mymer¹, Miech, Mącz, Modrz, Calag, Vulg, Cn; stativa Mącz, Modrz, Calep; tentorium Miech, Cn; vasa Mącz, Cn; sedes Miech; hiberna Mącz; castrametatio PolAnt; tabernaculum Cn (371) : LibLeg 10/146v; Mymer¹ 15; Bart Bydg 119; widząc Atila siebie z fwimi zwyciężonego z iachał z fwimi do obozu gdy noc przichodziła. MiechGlab 54, 14; Leop Ex 14/9, 4.Reg 7/7, 12, 1.Mach 10/79; BibRadz 1.Reg 26/5, 7, 30/24, 4.Reg 7/4, 6 (10); Turcy zewszzech ftron ftrzeláli z rufznic ná oboz zwłafzczá lánzczárowie. BielKron 309; Włofzy swoią ftrzelbą z łafki Bożey zadney fzkody wczynić nie mogli w obozie BielKron 422, 309v, 312, 314, 349, 350 (17); Trzeba mieśca pewnego fzukać obozowi/ I oftroźnie idź przeciw nieprzyjacielowi. KochSat Cv; Circum castra dispositae sunt excubiae, Około obozu ftrażą położono. Mącz 54b; Conclamare vasa, Zawołać w obozie áby fie gotowano dáley ciągnąć. Mącz 55c; Praetoria porta, Naywiętłza bráná w obozie. Mącz 319d, 40b [4 r.], 44c, 72b, 122c, 187c (29); LeopPrzepSamb b4v; [Turcy] prędko á gwałtownie náieždźáli Węgry/ nie dáli fie im nigdzie vchylić z Obozu/ ták iż Koni nie mogli przed nimi prześpicznie nápoić BielSpr 56; bo gdzieby przyłzło na mocnego nieprzyiacielá oblegwłzy w koło nie dopuściłby żywności do Obozu koniom y Ludziom prędkoby ták zdziátał y bes mieczá. BielSpr 69v, 8, 9, 27v, 43 [2 r.], 56v (12); BudBib I 18v marg, Iudic 8/10, 12, 1.Reg 26/5, 6 (9); Co tułzyli z obozu twego zołtác pány/ To fwoy ná zad wroćili bárzo ofzárpany. PaprPan A4; O záchowaniu żołnierzow w powinności ich/ poki fą w obozie ModrzBaz 117v, 112, 113v, 114 [2 r.], 114v, 116; Calag 328b; SkarŻyw 396, 502, 559 [2 r.]; [panów moskiewskich] poimánych z obozem/ y z wielkimi łupámi/ Hetman/ Pánowie y Rycerłtwo Litewłkie miedzy fie rozebráli StryjKron 772, 51, 406, 477, 522, 527 (12); KochJez B4; KochSz A2; Czyńcie fobie motyką w obozie wychody/ By lud morem nie zdychał gdy poczuie fmrody. BielSjem 32; Emansor – Zołnierz ktori długo do obozu niewracalie. Calep 358a, 86a, 1008a, 1026a; WujNT Act 21 arg, 21/34, 37, 22 arg, 22/24 (8); SarnStat 366 [2 r.], 431; Zátym pśiogłowcy oni ięzyká doftáli/ Dzieśięć Zorawi byftrych/ ktorzy ftrzaż trzymáli. Ci ná mękách zeználi/ pozeznác [!] musieli/ Ze fie o oboz mocą dźiśia kuśić mieli. KmitaSpit B3v, B, B2, B2v, B3v, C2v; Y ci/ iáko Dawid poftánowił/ co przy tłomokách w obozie fiedzą/ y ci co bitwy wygrawáią: iednáką cząftkę z plonow biorą. SkarKaz 637a.*

W porównaniach (2): Potym tey nocy przyłzli do náłzey Káráwany (kthorą ták Wielbłády oftáwiáią ná noc y ftrażą iáko oboz) Máchometowie BielKron 456v, 247.

Z przymiotnikiem od nazwy narodu a. ludu (18): *Leop* 4.Reg 3/24, 7/5, 10, 16; ofiedli tedy Turcy wysep wielki ktory zową Czekieli/ ktorego szkodę ftrzelbą w obozie Niemieckim działali w ludziech *BielKron* 312v, 57v, 312v, 372v, 392v; *BielSpr* 55v; *BudBib* 2.Reg 1/3, 23/16; Małtalerze/ Woźnice y Kucharze/ ci konie w Bugu/ ktory obozy Rufkie y Polkie dzielił/ napawaiąc/ á owi mięfo płocząc/ naprzod z Rufakami zwadę zaczęli *StryjKron* 175, 135, 235, 487, 642; *CzahTr* H2v.

Z imieniem lub z przymiotnikiem od imienia władcy lub wodza (5): Obaczyła Lithwá pogonią za fobą/ wezli z plonem w gęfthy lás/ [...] ípráwiwfy sie wyfzli z lálá/ vczyniwfy ftráflwy okrzyk/ vderzyli ná oboz Lefthká czarnego/ ná mieyfcu gdzie zową rowne. *BielKron* 365; *Mącz* 406b; *BudBib* 2.Reg 1/2; [*Cymbrowie*] będąc wygnáni z Franciey/ y z Hispaniey/ gdy do Włoch przyciągnęli/ pošli połtow do obozow Syłanowych/ ktory był Hetmánem Rzymfkim/ proźąc áby lud Ricerfki Rzymfki dał im cokolwiek ziemie/ iákoby za zołd/ ták iżby ręku y mocy ich według woli fwey vżywał. *StryjKron* 26, 582.

W charakterystycznych połączeniach: oboz cesarski, królewski, (krola) (2), pod niebem; do obozu ciągnąć, uciec się, uść, [kogo, co] wieść (odwieść, zawieść) (7), wrocić się (wracać się) (4); z obozu strzelić, być wybit (wypędzon) (2), wyrzucić, wytoczyć się (2), zbyć; obozowi miejsca (miejsce) obrać (szukać) (3); oboz trapić, spalić, zapalić (3); na oboz strzelać; o oboz mocą się kusić; przy obozie zostać; w obozie (wielką) szkodę (u)czynić (działać) (3), strażą dźierzec, kogo nadejść, noclegować, spać (4), zosta(wi)ć (6); z obozem podemknąć się; za obozem ciągnąć.

Fraza: »oboz się ubezpieczył« = ludzie poczuli się bezpieczni (1); y poraził [*Gidehon*] oboz/ bo fię oboz był vbeśpieczył [*et percussit castra, et castra erant fiducialiter*]. *BudBib* *Iudic* 8/11.

Zwroty: »bronić obozu; w obozie, z obozu się bronić« [szyk zmienny] (2;1:1): Y rozlíferzył był [*Judasz*] flawę ludu fwego/ á wdział ná sie páncierz iáko Obrzym/ y przypáfał fobie oręža woienne ku bithwie/ y bronil obozu mieczem fwoim [*protegabat castra gladio suo*]. *Leop* 1.Mach 3/3; Byli też niektorzy miedzy ktoremi był Gnoieńki/ ktorzy rádzili áby sie Krol obozem zákrył á w obozie sie bronil. *BielKron* 307; *BielSpr* 69v, 70v.

»leżec (a. stać) obozem, w obozie; oboz leży« = *castrametatus esse PolAnt* [szyk zmienny] (4;1:1): *BielKron* 202v, 398v; Ut situm castrorum cognosceret, Aby wyrozumiał yáko obós leży. *Mącz* 397d; *BudBib* 3.Reg 20/29; náłzy gdy leżeli długi czás v Kámieńca obozem/ á bez Krolá zá gránice nie chcieli/ áni do domow wroćic fię ímieli/ nie mniefzją škodą Podolfką ziemie iáko y nieprzyiaciel vtrapili *StryjKron* 657; *SarnStat* 435.

»najeżdżać (a. przyciągnąć itp.) nad oboz, pod oboz, oboz« [szyk zmienny] (4;1:1): Drabi náłzy cícho íkrádaiąc sie z rufznicami/ wiele ich połtrzeláli/ zwláłzczá thy ktorzy náieżdżaiąc nád oboz wywabiáli ná hárc *BielKron* 421v, 309v, 421 v; *BielSpr* 9; Wołofki Woiewodá vfaiąc w wielkości woýfká fwoiego/ [...] przybliżył fię ímiele tuż pod oboz náłzych *StryjKron* 757, 487.

»oboz [czym] obegnać (a. obtoczyć, a. obwarować, a. opatrzeć); obozem otoczywać się (a. okopywać, a. zatoczyć)« = *castra praesidiis adornare, vallo vel fossa cingere, munire* *Mącz* [szyk zmienny] (4;2): *LibLeg* 11/76v; *Mącz* 54a, 132c, 269c; Ian Tarnowfki Hetman/ widząc iż íam Woiewodá z wielkim woýfkem przeciw iemu ciągnie/ położył fię z íześcią tyfięcy zołnierzow fwoich

v Obertiná ná mieyfcu obronnym/ obwárowawfzy oboz dobrze páliekámi/ y wozámi zprzézonymi. *StryjKron* 757, 587.

»oblec (a. oblegać, a. obegnać, a. obtoczyć) [kogo] obozem, z obozem; obyść oboz; kłaść się obozem« = *szturmować; circumsidere, obsidium facere* *Mącz* [szyk zmienny] (6;2;1;1): Apollonius zoftáwił był w obozie tyfiąc iezdnych zá nimi potájemnie. Pobaczył tedy Ionáthás że zá nim záládono ná zdrádze/ y obeffli oboz iego [*Et circuierunt castra eius*]/ á oni ftrzeláli ná lud (Ionáthow) *Leop* 1.*Mach* 10/80; przyciągnął z woyskiem Simon do Gazy/ y obtoczył á obległ ie z obozem [*applicuit Simon ad Gazam et circumdedit eam castris*] *Leop* 1.*Mach* 13/43, 1.*Mach* 14/1; *BibRadz Ez* 4/2; *Oppugnare, Obliegam/ Kładę fie obozem fzturmować. Mącz* 330b, 330b, 379a [2 r.], 380a [2 r.].

»odbieżec (a. wyjeżdżać, a. uść) z obozu; opuścić (a. porzucić) oboz; oboz odbieżany« = *e castris eruere* *PolAnt; discedere a. exire, a. egredi e(x) castris Calag; castra deserta Modrz* (4;2;1): *Tenere sese castris, Nie wyjeżdżić* [!] nigdziey z obozu. *Mącz* 446b; *BudBib* 2.*Reg* 1/3; *Modrz* 116; *Calag* 47a [2 r.]; porzuciwfzy wfzyftki obozy/ namioty/ y záwády woienne/ [*hetman moskiewski*] ze wfzyftkim woyskiem zárazem poczał vciekáć *StryjKron* 772; *Phil* E4.

»obozy odwracać« = *zmuszać do uciezki* (1): [*Prorocy przez wiarę*] zágásili moc ognia/ vfzli oftrych mieczow/ zmocnili fie z niemocy/ męznymi fie sfáli ná woynie/ obozy obcych odwracáli [*castra verterunt exterorum*] *WujNT Hebr* 11/34.

»pognać od obozu« = *przepędzić wroga, odeprzec atak* (1): *Propellere a castris, Pognać od obozu. Mącz* 287c.

»położyć się obozem, z obozem; oboz położyć (a. kłaść); położenie obozu, obozem; oboz położon« = *metari a. ponere castra Mącz, Vulg, PolAnt, Cn; castra applicare Mącz, Vulg; castra locare Mącz, Cn; castrametari PolAnt; castra a. tabernaculum habere a. facere, a. collocare Cn* [szyk zmienny] (24;2;11;3;1;1): Także Tatarzy zburzywfzy Węgri [...] przepawili fie na drugą ftronę, y położyli oboz miedzi Strigoniem á miedzi Laurinem [*et sedes inter Laurinum et Strigonium fixerunt*]/ gdziez iefzcze fá kopcze y przekopy znamię ich położenia *MiechGlab* 16; Thedy nátychmiałt fynowie Ifráelfcy wfthawfły ráno/ ciągnęli y położyli fie obozem przy mieście Gábáá [*Posueruntque filii Israel insidias per circuitum urbis Gabaa*] *Leop Iudic* 20/29, *Num* 21/13, *Iudic* 6/4, 1.*Par* 11/15, 1.*Mach* 5/37, 39 (8); *BibRadz Ios* 10/5, 1.*Mach* 4/29, 6/48, 11/73; *BielKron* 227, 421v; *Loca capere, Vbyeżec mieyfcá ku położeniu obozu. Mącz* 34d; *Metatores, Oboźni którzy vmieyą obóz kłaść. Mącz* 219d, 40b, 73a, 178a, 196c, 219d (9); *BielSpr* 8, 70; *BudBib* 3.*Reg* 20/27, *Ez* 4/2, 1.*Mach* 3/40, 5/37, 39 (7); Y położył fie Kázimirz obozem v Kołomiej ná fzerokim polu *StryjKron* 662, 175, 315, 406, 421, 717; *Calep* 170b; *SarnStat* 446, 1310.

»położyć oboz około miasta« = *otoczyć, oblegać miasto woyskiem* (1): *Circumsidere civitatem, Obegnać miáfto/ położyć obóz około wfzego miáftá. Mącz* 379b.

»porazić, zetrzec oboz, [kogo] w obozie« (1;1;1): vderzył ná nie [*na nieprzyjaciól*] *Przemysław* z boku z przodku/ y z tyłu/ poráził ie w obozie ich/ ludzi y plony odiał *BielKron* 341; Y ftał Iehowá Syferę/ y wfzytki wozy/ y wfzytki obozy oftrzem mieczá przed Bárákiem [*Et contudit Dominus Siseram, et omnem currum, et omnem castrametationem ad os gladii ad facies Barac*] *BudBib Iudic* 4/15, *Iudic* 8/11.

»oboz (po)sta(no)wić; stanowienie obozu« = *ponere alicubi castra Calag, Cn; castrametari PolAnt; castra castris conferre Mącz; castra metari Modrz; locare a. habere, a. facere, collocare castra a. tabernaculum Cn* [szyk zmienny] (7; 1): [*Lech i Czech*] przyeli do Morawy y do Bohemskiej ziemie, y przewidziawfzy ony krainy iż były pułte á powietrza zdrowego y ziemie płodney, poftawili oboz na gorze, kthorą zową Rzip [*fixerunt tentoria in monte quem Rzip dicitur*] *MiechGlab* 43; *BibRadz* 2.*Mach* 15/17; *Mącz* 122c; *BielSpr* 8v, 56; Trzebá przyzwycząić do tego żołnierze/ áby znákw ktore Hetman dawa/ pilnowáli: ktore dawáią ku potkaniu/ y zásię ná odwrót/ ná ftánowienie obozu/ y ná ruńzenie z mieyfcá *ModrzBaz* 111v; *Calag* 328b; Erdziwił Xiążę [...] złykował włyftkich y rośpráwił w vphy porządnie/ Chorągwie y Trębáczow z długimi Zmodźkami trąbámi/ ná fwyh mieyfcach/ á ofobno oboz z kolas fkrzypiących poftáwiwfy. *StryjKron* 265.

»oboz przełamać, przerwać« [szyk zmienny] (1:1): *Perrumpere castra vel agmen, Nieprzyacielki obóz przerwać/ gwałtem przedrzeć. Mącz* 361b, 136a.

»przypaść (a. uderzyć, a. przypierać) na oboz, w oboz, do obozu« = *irrumperere in castra Mącz* [szyk zmienny] (5:1:1): Turcy bacząc ztrwożony lud thym filniey przypieráli ná oboz/ żadney godziny odpocznąc niedáli *BielKron* 312v, 341, 350, 365; *Mącz* 361a; *StryjKron* 642; Z nowu mocą Pigmei przypádlí w obozy/ Y z dżiáły/ y z procámi/ y z byłtremi wozy. *KmitaSpit* Cv.

»przyść (a. przychodzić, a. przybieżeć itp.) do (a. na przodek, do przodka, na koniec) obozu; idący przez pośrzodek obozu« = *ire in castra Calag; ire ad castra, venire ad principium castrorum Vulg* [szyk zmienny] (15; 1): Szlińmy byli do obozu Syriyńkiego [*Ivimus ad castra Syriae*] / y nienálezlińmy tám żadnego człowieká/ iedno thylko konie á ofly przywiązáne/ a namyoty rozbite. *Leop* 4.*Reg* 7/10, 4.*Reg* 7/5, 8; *BibRadz* 4.*Reg* 3/24, 7/5, 8, 10, *Judith* 14/2; *BielKron* 412; *Mącz* 472c, 473a; *Calag* 295a; *Phil* B4, C4; *WujNT Act* 23/16; Zywność płáćić w miáfteczkách y dobrách náłzyh będą/ podług wftáwy/ którąfmy tu zá podpisem náłzym/ y pieczęcią Koronną dáli. A gdy [żołnierze kwarciani] máią iżdż do obozu/ pieniądze ná dwie ćwierci látá dáné im będą/ przez ręce Rotmiłtrzewfkié. *SarnStat* 366.

»ruszyć oboz; ruszyć się (a. pomknąć się) z obozem, z obozu« = *castra (ex loco) movere Vulg, Mącz, Calag, Cn; proficiuntur castra PolAnt; castra (ex loco) commovere a. mutare, colligere vasa Cn* [szyk zmienny] (6;4:2): *Leop* 1.*Mach* 10/86; Z támtąd oboz ruńzywfy/ y włytki woýfká piefze y iezdne z wozmi ciągnął przez gory [*et cepit omnem potestatem eius, pedites et equites, et currus eius et abiit inde in montana*], *BibRadz* *Judith* 2/11, *Num* 4/15, *Ier* 37/11, *Judith* 2/10; Wywiedzyał fie potym Lánckoruńki ípráwyTátárskiej y położeniá ich v Wiśńiewcá/ obeśłáł Pány y Rycerftwo/ tákież fłużebne/ áby fie k niemu ściągáli ruńzywfy fie z obozu. *BielKron* 409v, 412; *Mącz* 233d [2 r.]; *ModrzBaz* 112, 115; *Calag* 508a.

»rzucić się, szturmować do obozu« (4:1): Moábitowie [...] rzucili fie do obozu Ífraelfkiego [*Perrexeruntque in castra Israël*] *Leop* 4.*Reg* 3/24; z drugiey ítrony Turcy ízturmowáli do obozu/ żadney godziny náłzym odpocznąc niedáli *BielKron* 312v, 202v, 310, 392v.

»oboz stracić« (1): Straż wftáwnie pilnuie naiázdu iákiego/ Aby iáko obozu nie ftráćili fwego. *KmitaSpit* B.

»wedrzyć się (a. włomić się, a. wpaść, a. wtargnąć) w oboz (a. w poł, a. w pośrzodek obozu), do obozu« = *ingredi media castra Vulg; ingredii in medium castrorum PolAnt (3:2); LibLeg 10/147; Y ftáło fie názáiuurz/ rozdzielił Saul lud ná trzy części: y wdárł fie w pośrzodek obozu o świthániu/ y poráził Ammon Leop 1.Reg 11/11; BibRadz 1.Reg 11/11; rzućili fie do Obozu Niemieckiego/ który był wozmi w koło ostháwion/ wiele koni ná onych różniech potráćili/ niźli fie do obozu włomili BielKron 392v; StryjKron 315.*

»wyniść, wystąpić z obozu (ku bitwie)« = *exire de castris ad proelium PolAnt (1:1); BibRadz 1.Mach 4/13; Prokop y Alexánder bráčia s Sieniáwy/ y drudzy z rotámi śwymi/ którzy ftali v przedniey brony/ będąc chćiwi ku potkániu/ wyftápiłi z obozu BielKron 422v.*

»wypaść, wycieczkę uczynić z obozu« (1:1): *Aus dem Lager fallen. Wypáść z obozu. Et, Wycieczkę wćzynić z obozu. Educere exercitum ex castris. Facere eruptionem. Calag 47a.*

»[kogo] z obozu wywabić« (1): *yely fnym bytwe śwodzicz yeno ze ych zobozv niemogly wiwabycz LibLeg 10/146v.*

»oboz wziąć (a. pobrać, a. rozebrać, a. złupić); obozu dobyć, dobywanie; z obozu złupiony; z obozem pobrać, pobrany« (9;1:1;1:1): *Lud potym wytoczywłzy fie rozerwał á rozebráł [!] oboz Syriyłki [Et egressus populus diripuit castra Syriae] Leop 4.Reg 7/16; BielKron 428v; In capiendis castris celeritas, W dobywaniu zamków álbo obozów prętkość. Mącz 46a; Ták tym sławnym zwycięstwem ozdobić Polaki/ Y Litwę Bog łam raczył/ iż zbili Krzyżaki/ Zbili y Xiążętá ich y obozy twarde Pobráli/ y Hetmány powiázáli hárdę. StryjKron 532; A ták ty dwie wozyłká Moskiewłkie wielkie/ [...] w ten czás dziwná mocá Bożą y dzielnością Litewłką były rołprufzone/ á drugie ná głowę pogromione y pobite/ y z obozow złupione. StryjKron 772, 210, 235, 316, 477, 607 (10); KmitaSpit C2.*

»zakryć się, zamknąć się obozem« (1:1): *Nyemczy odstapyły od zamkv y poftapyły kv yedney barfo wyełkiey gorze y obozem łye tham zamknely LibLeg 10/146v; BielKron 307.*

»(za-, ob)toczyć (a. zataczać) obóz; toczenie obozu« = *castrametari PolAnt, Mącz; castra ponere PolAnt, Modrz [szyk zmienny] (13:2); KromRozm III F8v; ADrian młode ludzi/ kiedy był w pokoju/ Wywiodłzy ząwždy w pole/ ćwiczył ie ku boiu. Huffy/ hárcę łpráwował/ obozy zátaczał/ Z woienney powinności/ nigdy nie wykraczał. RejZwierz 9v; BibRadz Iudic 6/33, Iudith 3/13, 1.Mach 9/64; łzło przodkiem Węgrow trzydzieści chorągwi [...] zánimi Włofzy/ náołtátku łzli Niemcy wálnym wfem [...] obtoczyli oboz/ tedy Węgry á Włochy przed obozem pokládáli/ iáko lekkie ludzi á prętkie ku pierwłzemu pátkaniu [!] BielKron 314, 388; Mącz 40b, 219d; A przeto ná Hetmáná należy/ vmieć obierác dobre mieyłcá do toczenia obozu y okopánia/ á tákże do bitwy [Quamobrem imperatoris est loca et castris metandis, fossa valloque muniendis, et bello faciendo opportuna scire eligere] ModrzBaz 115, 112, 115; StryjKron 487; ZawJeft 12; Calep 170b.*

Wyrażenia: »chorągiew obozu« = *oddział żołnierzy; vexillum castrorum PolAnt (4): Potym rułzálá fię chorągiew obozu łynow Danowych/ ząwieráiąc włytyki obozy/ zwoyłki fwemi BudBib Num 10/25, Num 10/14, 18, 22.*

»oboz nieprzyjacielski« [szyk 6:2] (8): *Castrens corona, Datek á vpominek tego który fie naprzód pokułił w obós nieprzyjacielski. Mącz 40b; Perfringere castra hostis. Przełámác obós*

nieprzyjacielski. *Mącz* 136a, 361b; *BielKron* 341, 412; [*Agezvlaus*] w wbiez Perłkim przyšzedł do obozu nieprzyjacielskiego *Phil* C4, B4, D4.

»pasieka [= *zasieki*] obozu« (1): z obozu zaś ftrzelbę gęftą ná drugich Tarnowłki Hetman kazał wypuścić/ á rozrzuciwłzy pálieki obozu łwoiego łami Polacy/ łkoczyli włzyłcy zápalczywie do Wołochow *StryjKron* 757.

»oboz wojska« (1): Dokądkolwiek kto będzie z domu Rákułkiego/ Rządcą wyższym obozu wojská Węgierłkiego. Poko łię łwoią głową łam Cefárz nie rułzy *CzahTr* H2v.

»straż obozu« (1): A kiedy ten Rotmiłtrz pytał/ przeczby mu tę zelzywość czynił/ gdiżem ia práwi nie vcieł z bitwy/ álem był zołtał dla łtraży obozu. *GórnDworz* R3.

[»walny oboz«: *Aiáx* [...] iechał do wálnego Obozu *HistTroj* 5.]

»wojenny oboz« (1): Iułz y Namioty/ iułz y woienne obozy Zmyłlili/ y fortelne przez rzeki przewozy *StryjKron* 250.

Szeregi: »oboz i huff« (1): [*Mettelus*] zákazał [...] áby żaden profly żołnierz/ niemiał w obozie y w huffie łługi áni bydlęciá łákiego [*ne miles gregarius in castris neve in agmine servum aut iumentum haberet*] *ModrzBaz* 112.

»(i) namioty i obozy« (2): ku onym zacnieyłzim á więłzym ryczerłkim rzeczam będzie mogli przyšć/ [...] ná ktorzy mieyłcách maią być namioty y obozy połtanowione/ ktorzy porządkiem maią być rołładzone wly *KwiatKsiąż* O3v; *StryjKron* 250.

»okop albo oboz« (1): bączyć dobrze/ áby okop/ álbo Oboz/ nie był názyt rozciągnion ná dłuż álbo ná łzerz/ iedno według łudzi/ coby nie było ciáłno/ áni bárzo przełtrono/ wokoł *BielSpr* 7v.

»oboz albo stanek« (1): W obozye ich [*Prusaków*] álbo w łtankach/ nalezyone były rozmaíte przypáwy [!] ná Polaki *BielKron* 384v.

»oboz a stanowisko« (1): *Cuius hyberna aberant ab eo millia passuum* 25. Którego obós á żimowne łtánowisko od niego przes pięć á dwadziełciá tyłięcy kroków było. *Mącz* 429b.

»oboz, (i) wojsko« (3): *BibRadz Iudith* 2/11; *BielSpr* 8v; Choćby mię oblegly obozy/ nie vboi łię łerce moie choćby powłtało ná mię wojsko/ w tym ia włác będę [*Si castrametata fuerint castra adversum me, non timebit cor meum*]. *BudBib Ps* 27/3.

Przen (12) :

Zwoty: »obtoczyć oboz« (1): Y włtąpili ná łzerokość żemie/ y obtoczyli oboz łwiętych/ y miáłto wmiłowane [*et circuierunt castra sanctomm*]. *WujNT Apoc* 20/8.

»stanąć w obozie łzedziwołci« = *zestarzec się* (1): A ták y ty moy miły Krzełciájánłki brácie ktorzy łie łtátecznie przebijesz przez to dwoie płochy wojsko/ przez huff młodołci twoiey/ á przez drugi huff łrzednich łat łwoich/ á łthániesz iuż w obozie łpokoyneyłzey łzedziwołci łwoiey/ wierz mi/ że to nie ledá bitwy wygrałz. *RejZwierc* 126v.

bibl. »oboz około (a. wkoło) [*kogo*] stawiać (a. stawić, a. stanowić, a. zatacząć)« = *chronić kogoł, otaczać opieką* [*szyk zmienny*] (4): Anioł Pánłki zátacza oboż około tych ktorzy łię go boiá/ y wrywa łe [*Castrametatur angelus Domini circum timentes eum, et eripit eos*]. *BibRadz Ps* 34/8; *CzechRozm* 44v, 230; Wkoło bogoboynych pánłki łnyól łtáwi Obóz nie dobyty/ y ten łe wybáwi [*immittet angelus Domini in circuitu timentium eum et eripiet eos. Vulg Ps* 33/8]. *KochPs* 47.

»oboz toczyć« (1): Aczci fnadz Dyabeł też fwoy oboz toczy/ Iáko frogi kát zá páwęzą kroczy/ Aby rátował fwowolnego ciálá/ By dułzá mdlálá. *RejZwierc* 116.

»wyniść przed oboz, wychodzić za obozy« = *exire extra castra PolAnt, Vulg* (2:1): Dla tego y Iezus áby poświęcił lud przez włáfná krew/ przed braná ćierpiał. Wynidźmyż tedy do niego przed oboz/ nołząc póromocenie iego. *BibRadz Hebr* 13/13; *WujNT Hebr* 13/13; *WysKaz* 12.

»w oboz [z kim] się zamknąć« (1): A choćby fie też z mułu w oboz z drugimi zámknęli [*Arianie*]: kiedy Bogá o pogániná prófzą/ co rozumiełz/ iákąbyfmy tam z nich pomoc mieli? *PowodPr* 36.

»oboz zatoczyć« (1): Nie w on czás [*ruszać na polowanie*] kiedy iefzcze zboża ftoią/ álbo drugie doraftáią/ bo iuż tám muśifz bez rozmyśłu bieżeć gdzie pan záiącz/ oboz fwoy zátoczy/ áno iedno pśi połamią/ drugie fzkápy podepcą *RejZwierc* 110.

a. Zespół okrętów, flota; classis Mącz (12) : Praeclara classis in speciem, Piękny obós na poyźrzeniu. *Mącz* 404d.

Zwroty: »oboz ruszyć« [*szyk zmienny*] (2): E portu solvere, vel solvere naves e portu, Rułzić obóz nawodny. *Mącz* 400c, 400b.

»oboz uszykować« (1): Classem disponere, Obóz nawodny wřzikowác. *Mącz* 310c.

»wieść oboz« (1): Classem ducere, Wieść obós łódźny. *Mącz* 56a.

Wyrażenie: »obóz nawodny, na wodzie, namorski, łódźny« = *classis, castra navalia Mącz* [*szyk* 9:2] (7:1:2:1): Alexandrum in Italiam classe appulisse constat, Pewna rzecz yeft że Alexánder do Włóch s obozem náwodnym prziplýnął. *Mącz* 287a; Symphoniaci servi, Gracze/ Pifczkowie/ Trębácze którzy ná namorskich oboziech lud pieniem rozmáytym ku podce á śmiálemu potykániu nápominaýą. *Mącz* 436d, 40b, 56a, 163b, 281d, 295b (11).

2. bibl. Miejsca tymczasowego pobytu ludu Izraelskiego w czasie wędrówki do ziemi obiecanej; także cały przebywający w obozie lud; castra Vulg, PolAnt (55) : A gdy w nocy řpádowálá rolá około obozu/ thedy thakież řpadálá póřpołu y Mánná. *Leop Num* 11/9; Rořkazał thedy lozue kxiáżętom ludu Iřráelkie⁸⁹/ mowiac: Idzcie póřzodkiem obozu/ á przykázuyćie ludu mowiac: Nágothuyćie łobie řpiże á pokármów/ ábowiem trzeciego dnia poydziećie przez Iordan *Leop Ios* 1/10, *Ex* 14/19, 19/16, *Lev* 8/17, 14/3, 8 (14); Y Trefiło fie pothym że lud nie řłufznie fie wřkárzał nářzekáiąc/ co fie Pánu nie podobało: A wřlyřzawřzy to bárzo fie rořgniewał/ y zapalił fie ogieñ iego przeciwo iem/ á popalił niemáłą część obozu. *BibRadz Num* 11/1, I 76v *marg*, *Num* 11/9, 31/12, I 106 *marg*, *Deut* 23/10, 11 (14); A oczýřćiony wymyie řzáty řwoie/ y ogoli wřzytkie włofy řwoie/ y wymyie řię w wodzie/ y będzie czyřty/ á potym przydzie do obozu/ y řiedzieć będzie przed namiotem řwoim řiedm dni. *BudBib Lev* 14/8; A Potym gdy dokonáli obrzezowác wřzego onego narodu/ tedy mieřzkáli ná mieyřcu w obozie ařz wzmogli. *BudBib Ios* 5/8, *Gen* 32/21, *Lev* 14/3, 16/28, 17/3 [2 r.], *Num* 10/25 (13); *CzechRozm* 171v; A pan nád niemi obłok miáfto zařłony We dne wieřzał/ á w nocy řłup rořpalony. Gdy próřili/ ptacy iém w obóz pádáli/ A po źiemi niebieřki pokarm zbieřáli [*Petierunt, et venit coturnix, et pane caeli saturavit eos. Vulg Ps* 104/40]. *KochPs* 159, 116; *SkarŻyw* 483, 490; *WujNT Hebr* 13/11.

Fraza: »oboz się rusza; ruszać się z obozu« = *castra proficiscuntur; proficisci castris PolAnt (3; 1): BudBib Num 4/5, 15, 10/34; Przetofz gdy fię rufzyć miał oboz/ á fkrzynię Bożą Lewitowie podnieśli/ ták w modlitwie [Mojżesz] wołał [...] SkarŻyw 484.*

Zwroty: »oboz położyć« (2): niechay návroćiwłfy fię [r]ozbiją námioti ná przeciwko Phiáryoth/ [...] Przed oczymá iego oboz położyćie nád morzem [*in conspectu eius castra ponetis super mare*]. *Leop Ex 14/2, Num 2 arg.*

»stanąć (a. stać) obozem« = *castrametari PolAnt (3): BibRadz Num 33/47; Y ftali obozem Synowie Izráelowi w Gilgálu/ y wczynili Pefách czternaftego dnia miefiącą (onego) w wieczor w polach Ierychońkich. BudBib Ios 5/10, Num 21/36 [22/1].*

»założyć oboz« (1): Tedy wyfzedłzy z gor Abárym/ położyli fię ná polách Moábłkich/ nád Iordanem ku Ierychu. Támże záłożyli oboz [*castrametati sunt*] nád Iordanem v Betyefimoth/ áż do Abelátym ná polách Moábłkich. *BibRadz Num 33/49.*

Wyrażenie: »miejsce obozu« (1): A gdy ie wywiódł Moizefz w drogę przeciwko Pánu Bogu z miefcá obozu [*de loco castrorum*]/ fthánęli przy fámeý górze *Leop Ex 19/17.*

Synonimy: 1. *stanek, stanowisko.*